

# Fundaziun «Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA» (COORA)

Cussegl da vischnaunca

M E S S A D I

dalla suprastanza communal a l' cussegl da vischnaunca

Stimau signur president  
 Stimadas cusseglieras  
 Prezai cussegliers

## 1. Revista historica

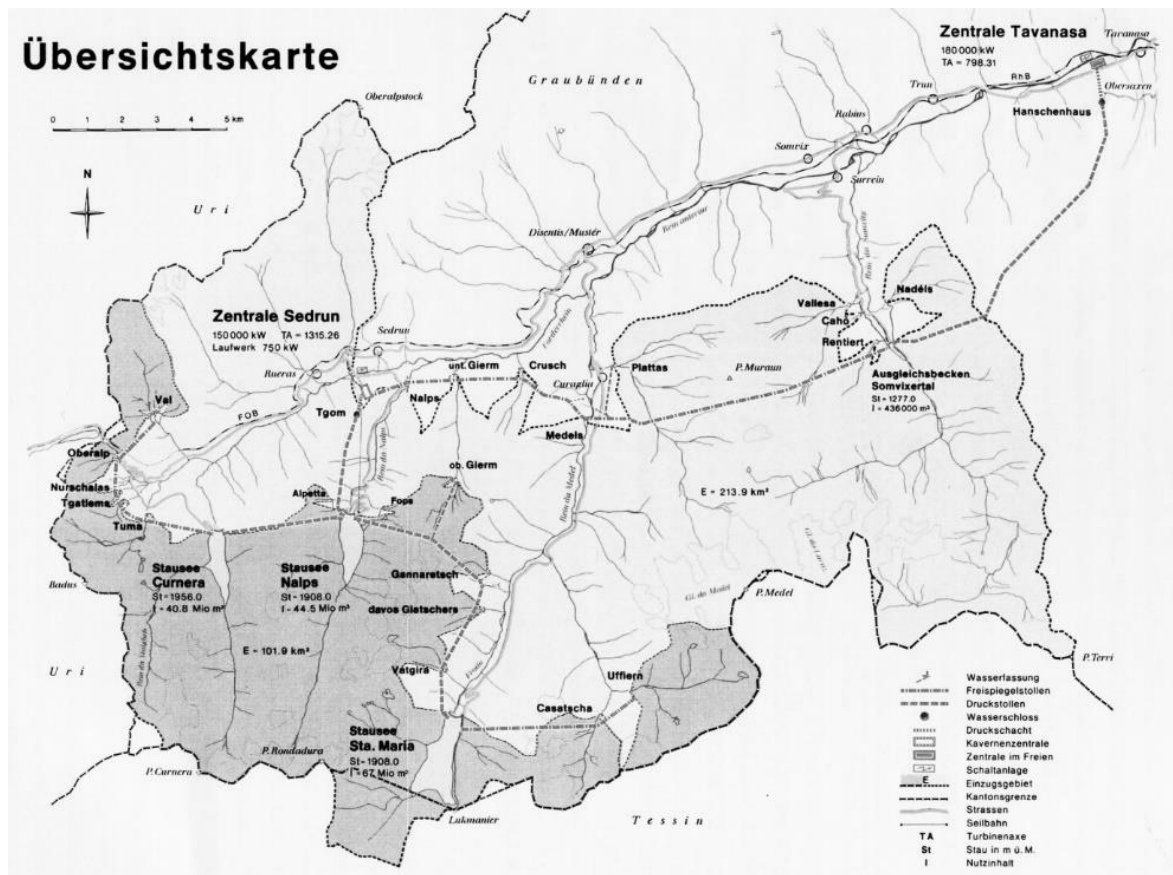
Il dretg dallas auas ha ellas vischnauncas dalla Cadi ina liunga tradiziun. Ils 7 da fenadur 1956 han las vischnauncas dalla Cadi ensemen cul cantun Grischun e la Nordostschweizerische Kraftwerke AG (NOK) fundau las Ovras electricas Reinanteriur SA (ORA) cun sedia a Mustér. Igl intent dall'ORA era lu ed ei aunc adina dad utilizar la forza hidraulica dil Rein Anteriur e da ses flums laterals.

Cull'approbaziun entras il Cussegl pign (Regenza) dil cantun Grischun, ils 29 da december 1959, ein ils contracts dallas concessiuns denter las vischnauncas dalla Cadi e l'ORA pil dretg d'utilisaziun dallas auas dallas vischnauncas concessiunarias entrai en vigur.

Las concessiuns han in cuoz d'80 onns che ha entschiet il mument che l'ORA ha priu en funcziun las maschinas igl 1. d'october 1968 e finescha ils 30 da settember 2048.

Igl acziunariat dall'ORA semetta ensemen sco suonda:

- vischnauncas concessiunarias 8.50 %
- vischnaunca Tujetsch 1.750 %
- vischnaunca Medel/Lucmagn 0.250 %
- vischnaunca Disentis/Mustér 1.375 %
- vischnaunca Sumvitg 1.250 %
- vischnaunca Trun 2.625 %
- vischnaunca Breil/Brigels 1.250 %
- cantun Grischun 10.00 %
- Axpo Power AG, Baden 81.50 %



survesta digl intschess dall'ORA

Las vischnauncas concessiunarias han il dretg dad in sez el cussegl d'administraziun dall'ORA. Ils onns 1978 han las vischnauncas giu decidiu il turnus dalla representanza el cussegl d'administraziun. La conferenza dils presidents communalas dalla Cadi fuorma il ligiom denter las vischnauncas e l'ORA. Oz representa il president communal dalla vischnaunca Medel/Lucmagn, Claudio Simonet, ils interess dallas vischnauncas dalla Cadi el cussegl d'administraziun dall'ORA.

Oz ein biebein 2/3 dil temps da concessiun spirai. Duront quei temps ha l'ORA utilisau cun success las forzas dall'aua dallas vischnauncas. Las vischnauncas han saviu profitar da tscheins d'aua sco era dallas dividendas annualas dall'ORA. Sper quellas entradas han las vischnauncas saviu profitar dalla vendita dall'energia da participaziun e da concessiun. Quellas entradas ein stadas d'immens grond'impurtonza pil svilup da nossas vischnauncas muntagnardas.

L'economisaziun dall'energia da participaziun e da concessiun per las vischnauncas ha la conferenza dils presidents communalas dalla Cadi surdau agl inschignier Walter Deplazes, Surrein ensemen cun Ciril Deplazes, meinafatschenta dall'Energia Alpina, Sedrun.

Sco menziunau scadan igl onn 2048 ils contracts da concessiun denter las vischnauncas e l'ORA. Entochen quei onn succedan las contractivas davart il retuorn a tschep sebasond sin la legislaziun federala e cantunala. Tenor art. 29 dalla lescha cantunala davart il dretg dallas auas (LDAG; DG 810.100) ein ils possessurs dallas ovras electricas (ils concessiunaris) obligai da mantener quellas da tut temps en in bien stan ed en buna funcziun. Renovescha ni engrondescha il concessiunari cumparts dallas ovras electricas che ein pertuccadas dil retuorn a tschep e muossa el si che las investiziuns san buca vegnir amortisadas entochen alla fin dalla concessiun, san las vischnauncas ed il cantun sin damonda separticipar vid las investiziuns (art. 30 al. 1 LDAG). La participaziun succeda sebasond sin art. 30 al. 2 LDAG e sin fundament d'in plan da tscheins e d'amortisaziun fixaus ensemen cul concessiunari. Per ch'il concessiunari sappi planisar las investiziuns a moda persistente eisi prudent da s'accordar cun ina cunvegientscha per la valor restonta aschi baul sco pusseivel. Quei mandat da contrahar ed elaborar ina cunvegna per la valor restonta dall'ORA ensemen cun il cantun ed il concessiunari e quei en num dallas vischnauncas ha la conferenza dils presidents communalas dalla Cadi surdau igl onn 2023 a Walter Deplazes, inschignier ed a Patrick Schaniel, president communal da Sumvitg. Ils dus mandataris ein stai involvai directamein ellas contractivas pertuccont il retuorn a tschep avon temps dall'Ovra Russein SA sin intschess dallas duas vischnauncas da Mustér e Sumvitg.

Tgei ulteriuras sfidas spetgan las vischnauncas entochen il termin dalla scadenza dallas concessiuns ils 30 da settember 2048?

2033 Tenor la legislaziun pil dretg dallas auas cantunal sco era federal han ils concessiunaris d'annunziar 15 onns avon la scadenza dalla concessiun allas vischnauncas concessiunarias, schebein els giavischan da prolungir la concessiun dil dretg dallas auas ni buc.

2038 Entochen sil pli tard 10 onns avon la scadenza dallas concessiuns decida mintga vischnaunca sur dalla prolungaziun da sia concessiun ni sur dil retuorn a tschep.

2038-48 Las vischnauncas ed il cantun contraheschon cull'ORA pertuccont la prolungaziun dalla concessiun ni sur dil retuorn a tschep. La decisiun finala vegn prida da mintga vischnaunca. Il cantun sto surprender la decisiun dallas vischnauncas.

Tier quellas sfidas s'audan il contrahar cun l'ORA en special cun l' Axpo Power AG sco era da metter atras ils interess dallas vischnauncas visavi tuttas partidas ed en special era visavi il cantun. La Regenza ed il Cussegl grond han definiu la direcziun per l'utilisaziun futura dalla forza hidraulica indigena en in pupi «Strategia dalla forza hidraulica dil Grischun 2022-2050». Quella strategia ha la finamira da mantener la segirtad dil provediment cun electricitad el cantun, d'augmentar il dretg da cundecisiun en connex cun il tractament dalla resursa indigena aua, da contonscher las finamiras dalla politica d'energia e dil schurmetg dil clima sco era da mantener plazzas da lavur el cantun. Secapescha che las vischnauncas dalla Cadi han per part las medemas finamiras sco il cantun, denton il cantun ha ina vesta generala per igl entir cantun e buca en special per las particularitads dallas vischnauncas dalla Cadi. Quei fatg ei semussaus clar e bein a caschun dallas contractivas pil retuorn a tschep avon temps tier l'Ovra Russein. Ils representants dallas duas vischnauncas han contrahau persuls cun ils exponents dall'Axpo Hydro Surselva AG e pér cu ins era pli u meins perina ein ils representants dil cantun separticipai el process dallas contractivas. Quell'experiencescha muossa che nus stuein star en sez per nos interess e per nies avantatg e quei cun nossas atgnas forzas.

Ulteriuras fatschentas ch'ei buca numnadas san tut tenor necessitad e prioritad medemamein vegnir tractadas duront ina dallas sedutas dil cussegl ordinarias ni extraordinarias.

## 2. Motivs da s'organisar e fundar ina corporaziun da vischnauncas

Sco suramenziunau spetgan sin las vischnauncas concessiunarias grondas sfidas concernent las differentas damondas davart las concessiuns actualas cun l'ORA, la participaziun al cussegl d'administraziun dall'ORA, l'economisaziun dall'energia dallas vischnauncas ed en special il retuorn a tschep e las concessiuns futuras dil dretg dallas auas. Ils megliers resultats per nossas vischnauncas savein contonscher mo sche nus essan units enviars nos partenaris. Ussa havein aunc il temps da sepreparar sin quellas sfidas cun baghegiar si las cumpetenzas necessarias per la finala contonscher il meglier resultat pusseivel. Cun fundar ina corporaziun da vischnauncas han las vischnauncas concessiunarias ina megliera pusseivladad d'influenzar comunablamein e pli sistematicamein las decisiuns che ston vegnir pridas el decuors dils proxims onns che sche mintga vischnaunca contrahescha individualmein e persula. La corporaziun coordinescha e representa ils interess e giavischs comunabels ed era quels particulars dallas vischnauncas concessiunarias enviars la concessiunaria e visavi tiarzas personas. Denter auter prepara ella per mauns dallas vischnauncas concessiunarias la basa per decider e las informaziuns en connex cun las damondas suramenziunadas.

## 3. Statuts dalla corporaziun da vischnauncas

Sut il num «Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriur SA», suandont numnada COORA, secolligian las vischnauncas concessiunarias dall'ORA tier ina corporaziun da vischnauncas dil dretg public el senn digl art. 52ss. dalla lescha cantunala da vischnauncas (LV; DG 175.050). Quella fuorma giuridica ei enconuschenta allas vischnauncas ed il meglier adattada per quest intent. Il sez dalla COORA duei esser el liug dall'administraziun ch'ei actualmein aunc buca fixaus. Las lavurs d'administraziun dalla COORA duein tenor pusseivladad vegnir surdadas ad in'administraziun communalada ina dallas vischnauncas concessiunarias.

Igl intent dalla COORA duei primarmein esser da coordinar e representar ils interess e giavischs comunabels dallas vischnauncas concessiunarias enviars la concessiunaria (ORA) sco era enviars tiarzas personas. In impurtont pensum dalla COORA ei l'economisaziun dall'energia da participaziun e da concessiun dallas vischnauncas. Plinavon nominescha la COORA il representant dallas vischnauncas el cussegl d'administraziun resp. ella cumissiun da finanzas dall'ORA. Tut las vischnauncas concessiunarias ein commembras dalla COORA. Quei ein Breil/Brigels, Disentis/Mustér, Medel/Lucmagn, Sumvitg, Tujetsch e Trun. Quellas vischnauncas fuorman era las vischnauncas dalla corporaziun. Organs dalla COORA ein la totalitad dils habitonts cun dretg da vuschar dallas vischnauncas dalla corporaziun, la radunonza da delegai, la suprastonza dalla corporaziun e la cumissiun da gestiun.

La radunonza da delegai secumpona da mintgamai in representant da mintga vischnaunca dalla corporaziun che vegn eligius da mintga singula vischnaunca. La quota dallas vuschs dallas singulas vischnauncas corrispunda dad ina vart alla cumpart procentuala dil tscheins d'aua e da l'autra vart alla cumpart vid il capital d'acziun dall'ORA. Las vuschs vegnan adattadas sin fundament da midadas vid il tscheins d'aua respectivamein vid la cumpart al capital d'acziun dallas vischnauncas concessiunarias.

La suprastonza dalla corporaziun ei responsabla per l'administraziun dalla corporaziun. L'incarica principala ei l'execuziun dallas incumbensas statutaras el rom digl intent dalla corporaziun, en special da representar l'entira participaziun dallas vischnauncas al capital d'acziun dall'ORA sco era da decider davart l'execuziun dils dretgs da participaziun. La suprastonza secumpona da 3 tochen 5 commembers. La conferenza dils presidents comunals dalla Cadi san eleger entochen dus commembers ella suprastonza dalla corporaziun. Sper quellas incaricas elaborescha la suprastonza dalla corporaziun il rapport annual, il quen da gestiun e la bilanza sco era il preventiv per mauns dalla radunonza da delegai. La revisiun annuala dil quen da gestiun e la bilanza vegn fatga dil post da revisiun che vegn eligius dalla radunonza da delegai.

Ils cuosts dalla corporaziun per ademplir las incumbensas statutaras sco era ils cuosts d'administraziun vegnan reparti sin las vischnauncas concessiunarias tenor la media dallas quotas da vuschs sco sura descret.

Ina vischnaunca concessiunaria sa extrar alla fin d'in onn calendar dalla corporaziun, risguardond in termin da visada da treis onns. La dissoluziun dalla corporaziun sa vegnir concludida cun 2/3 dallas vischnauncas concessiunarias e la maiortad dils votants.

Suenter che tuttas vischnauncas han approbau ils statuts e decidiu da fundar la COORA duei quella entscheiver la lavur cun l'entschatta digl onn 2025.

#### 4. Conclusiun


Las sis vischnauncas dalla Cadi han decidiu egl onn 1955 da collaborar ensemen cun il Cantun e la NOK per saver utilizar la forza hidraulica dil Rein Anteriu e da ses flums laterals. Las entradas ord ils tscheins d'aua, ord la vendita dall'energia da concessiun e da participaziun sco era ord las dividendas ein entradas d'immens gronda muntada per nossas vischnauncas. Ussa entscheiva in'ulteriura fasa fetg impurtonta per nossas vischnauncas. Igl ei da decider co vinavon cun la concessiun dil dretg dad utilizar nossas auas che scada egl onn 2048, pia en 24 onns. La conferenza dils presidents communalis dalla Cadi ei dil meini che las rispostas sin tut las damondas che sedattan per exempel ord il tema dil retuorn a tschep, ord il contrahar ed elaborar ina cunvegna per la valur restonta dall'ORA ni era ord damondas muort la participaziun all'ORA san vegnir sliadas il meglier cun s'organisar en ina corporaziun da vischnauncas che s'occupescha cun tut quellas damondas en num dallas vischnauncas.


#### 5. Proposta

Sin fundament dallas ponderaziuns precedentas propona la suprastonza communal per mauns dil cussegl da vischnaunca Mustér da:

- separticipar e fundar la «Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriu SA».
- approbar ils statuts dalla «Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras Electricas Reinanteriu SA» (COORA).

Suprastonza communal Disentis/Mustér  
Il president: Il meinafatschenta:

  
René Epp

  
Roland Cajacob

Disentis/Mustér, ils 25 da november 2024